

պեալ կաշկանդեալ և ընդարմացեալ, յանյագ յափրութիւնս գարշութեց, թշուառականն տմենեւին չէ տէր և տեղեակ ոչ իւր արարմանց, ոչ իւր նպատակաց, ոչ իւր ընթացից եւ ոչ իւր միամիտքներուն. խիղճն կը նմանի նաւու բեկորի մը որ անհուն ովկիա նոսին մէջ մրմնեալ և կատաղի ալեաց մատնուած՝ կը մղուի միշտ աւելի այն կողմը ուր սաստկագոյն կը բշեն զայն ալեաց կատաղութիւնը. սակայն գուցէ այս բեկորը ծովէն դուրս ելնէ, բայց կրից ալեաց մատնուողը թերեւս չը կրնայ վերջապէս ելք գտնել:

Ընկ, քանի՞ դժբաղդ է այսպիսի մարդու մը կեանքը, քանի՞ ողբալի նորա թշուառ կացութիւնը. և սրչափ դառն է արդեօք նորա կրած տանջանքներն նոյն իսկ իւր խղճէն, որ աւնալու է և անողբքելի իւր պաշտօնին մէջ. միշտ կը յանգիմանէ և միշտ կը պատժէ: Արանի՛ թէ միայն սասնք ըլլային, կան ասոնց հետ ուրիշ տառապանքներ եւս. անդադար արտաքին երկիւղներ, որք անգղի պէս սիրտը կը կրճեն. միշտ կ'ստիպանք. միշտ անստուգութիւն. երկիւղ անպատուութեան. երկիւղ ի մարդկանէ. երկիւղ Աստուծոյ, վերջապէս ոչ կեանք, այլ տանջանք, այլ հուր, այլ դժոխք երկրաւոր, որ անգութ է քան զամենայն տանջանա մարդահնար:

Ով յիմարութեան մարդոյն, գերութիւնը՝ որ ամենադառն վիճակ մը է աշխարհիս մէջ, որոյ լոկ անունը սարսուռ կ'ազդէ մարդոյն և զոր հանրութիւնն իբրեւ մահու եւ կենաց խնդիր նկատողութեան առնելով, զայն ջնջելու համար ահագին բանական երկազմեց, մեծ պատրաստութիւնք տեսնուեցան, թնթանութիւնք դուռացին, մարդկային արեան վտակներ խողա-

ցին և վերջապէս մոտամբ մի ջնջուեցաւ մարդկութեան ճակտէն այս աւարդութեան կնիքը, բայց ինչ զարմանք, ահա ազատ և անձնիշխան մարդն, սոյն արեամբ ջնջուած ստրկութեան սխերիմ թշնամին, իւր կրից ստրուկ կրղայ:

Ընկ երջանկութեան սահմանուած մարդն, այսպէս ողբալի սխալմամբ մը իյնաղովն ծայրայեղ թշուառութեանել վհին անդունդը. կամակորու թը կրտանջէ ստեպ ինքզինքը՝ չուղելով յատրնկալ. միշտ կը տանջուի իւր կարծեցեալ վայելու մներովն և կը խորասուզի գեպ ի յուսահատութիւն ուսկից անդին է մահ մարմնոյ և յաւիտենական թշուառութիւն հոգւոյ:

Ընկ այս է կամաւոր թշուառութեան՝ դառնութեան բաժակին վերջին մրուրը, զոր մարդն անգթաբար անձամբ անձին կը մատակարարէ ինքն իրմէն մնառութեամբ, առանց ուրիշի միջամտութեան:

Ս. Գեորգ Զահանկան
Եղիսացի:

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԱՆԾ

(Հարունակութիւն, տես թիւ 8.)

Այս երջանիկ ժամանակ շատ շուտ անցաւ իմ աղջիկն՝ հ'հարցնես թէ ինչու աչքէդ արտասուք կը թափի, այն պիտի վաղէ, ղի մեր թշուառութեան առաջին պատճառ մենք եմք կանայքս, ղի մեր նախամայրը այնպէս մէկ կերա-

կուր մը կերտու որուն դառնութիւնը մինչև աշխարհիս վերջին մարդուն բեր նին համ տուաւ . գիտեմ պիտի հարցնես աղջիկս, թէ ի՞նչ էր այն կերակուր, և ի՞նչ անոր դառնութիւն, լուրով պիտի պատմեմ, որպէս զի դու աղջիկս սիրելի օրիորդս որքան հնարէ պատուիր անապահ ըլլաս . մէկ պատուիր անաղանցութիւն մերանմահութեան վրայ մահ բերաւ, մեր երջանկութեան տեղ թշուառութիւն դրաւ . երեւակայէ աղջիկս այսօր մեր այս տան մէջ ամեն բան ունինք, ու բանի մը կարօտ չենք, հայրդ կամ ես քեզի բռնենք այս ամեն բուկդ է կարող ես ամենն ալ ուղածիդ պէս ընել, բայց այս մէկ ծառին մի մօտիկնար, անիկայ պիտի պահենք մէկ նշանաւոր օր մը 'ի միատին կը վայելենք, դու իմ և հօրդ այն պատուէրին հակառակ այն ծառին պատուը ուտես, հայրդ զայրանայ անոր համար ու դու պնդես թէ ես չը կերայ այսպէս եղաւ ու այն պէս, այս պատ 'ի պատ պատասխանիդ ու այն ծառին մօտիկնալուդ եւ մեր պատուէր կոտորելուդ փոխարէն հայրդ քեզի այս տունէն արտաքսէր . ու դու-րս ապուէն մը չ'գտնէիր մերկ, պոկոտն անթիւ և մեր տեսութենէն զուրկ կենայիր, ո՛չ որ ձեռք տար քեզ ու մխիթարէր, դու մաւթի մէջ նրստած գետի պէս արտասուք թափելով պիտի չը հաւաքէիր, այս այնքան, որքան որ կարծիքէս վեր կը համարեմ, իմ սիրելի աղջիկ հիմայ կղզաս, թէ ինչ թշուառութիւն կը պատճառէ այսպէս դէպք մը, այս և ասոր նման է մեր նախամօր և նախահօր անխումբն, մեր երկնաւոր Հայրը այն բարի արարիչն այնքան բարեաց համար՝ որ մեր նախահօր ու նախամօր տուաւ, իւր մէկ հատիկ սիրոյ փոխարէն պատուիրեց փոքրիկ և կարելի բան մը,

թէ «Մի գրախտի մէջ որքան ծառեր կայ անոնց պտուղը անխտիր կերէր, իսկ այս մէկ ծառէն չուտէր, երբ որ ուտելու լինիր մահու կը մեռնիր » : Մյս մեր բարի Հայրը ուտելու հետեւանքն ալ շղուց . բայց անոնք անդգայ և անխորձ թշուառութեան . վերջապէս մեր նախամայրը կերաւ օձի թեւաղբանօք, ու մեր նախահայր զիջաւ ուտելու ընկերի սիրոյն համար : Մյս տեղ աղջիկս գիտես թէ մեր մեծ իրաւունք կորաւ, մեր սեռի առաջինը, մեր մայր Մշան առաջին վրիպող լինելուն համար, մարդիկ էրիկ մարդիկ իրենց իրաւունքը բարձրացուցին, իբրեւ թէ իրենց սեռի առաջին մեր նախահայրը առաջին չէ եղեր մահու վճիռը ընդունող, ու 'ի սէր ընկերին ինքրզներ մատնած է թշուառութեան որ և իցէ մեզ վերաբերեալ փաստերը իրաւացի են մինչև մեր երկնաւոր փրկչի գալուստը, որուն պատմութիւն պիտի ընեմ, իսկ անկէ զինի անտեղի, այս Մշամայ կողէն կրակ ելաւ մարդիկ լափելու, իսկ Պրկչի կողէն՝ որ անմեղ կուսի մը մէկ հատիկն էր, ջուր ելաւ մարդիկ լուանալու և լուաց իսկ : Սիրելի աղջիկս մեր նախամայրը ու նախահայրը պտուղը ուտելուն հետ իրենց անմեղութիւն կրօնցուցին իրենց անմեղութեան զարդը գնաց իրենց վրայէն ու իրենց մերկ ու խայտառակ ըլլալնին իմացան, ուստի ծածկուելու ու բարի Հօր վճիռէն փախչելու եղան, ու մեր բարի Հայրը տեսնելով որ անոնք իրենց յանցանքը խոստովանելու տեղ պատճառ կուտան զանոնք այն սուրբ վայրէն արտաքսեց այս թրչուառ կենցաղոյս գիրկը, ու իրենց վշտաց մէջ անոնք որդիներ ծնան ու մարդկան աղբը շատցաւ երկրիս վրայ անոնց դրախտէն ելնելէն մինչև օրս

ու թ հազար տարուան մօտ է, սիրելի աղջիկս դու եւս կուրսս որ պահ մը առաջ կուզէիր Թաթիկներովդ աչքս որբել բայց չեմ գիտեր լացդ անոնց համար է թէ մեր Թշուառութեան, մեր Թշուառութեան համար զանոնք բամբասելու իրաւունք չունինք, նոսր որ մենք անոնք տեսնալով անոնց փորձէն պիտի խրատուէինք չը խաբուէլու, -մենք եւս կը խաբու ինք ու աւանդակ տւելի կը մեղանչենք մեր երկնաւոր Հօր առաջ, անոնք Թշուառութեան անդգայ ինկան, մենք երջանկութեան ցանկացողքս դարձեալ կիշնանք. երկրորդ՝ ծածուկ բան մի կար նախախնամողին մէջ որ տսանց անկման չը մօտիկցաւ, այն է չիշնաւ լու ձեռք չը տուաւ, այս տեղ և ոչ նախախնամութեան գէժ բան մը կրը նանք զրուցել, բանի որ նոս չեղածն կրնէ, ու չեկածն կը տեսնէ:

Բայց և անոր միտմին բանի որդւոյն ծոցածնի սէրը ու դու թ կը աես նոսի, աղջիկս մեր ստեղծման համար խորհուրդ կը լինէր, ու մեր անկման համար խորհուրդ կը լինի, Հայր ու Որդին և Սուրբ Հօգին մէկէն կրսեն Վհա Բգամը եղաւ մեզմէ մէկին պէս, այս տխուր խօսք մարդուն համար ու անոր վրայ կիջնէր, ուստի, այն յաւիտենից բանը, ծոցածին միակ որդին իր սուրբ սէրը յայտնեց ու որդ չեց՝ որ մարդ լինի ու ինկած մարդը նորէն իւր տեղ հանէ, այսպէս Լստուած մը դու իմ սիրելի աղջիկս չես սիրեր, որ կամք կրնէ կրստեղծէ, ազատ կամք կուտայ մարդուն, ուրիշ կը մնասուի մարդը, նորէն կորոչէ մարդ ըլլալ զայն իւր արիւնով փրկել: Սիրէ աղջիկս զայն, պաշտէ զայն, ու թէ որ անոր աւետարանին համար հարկը ստիպէ մեռիր, որ միշտ ապրիս, անոր անուն Լսն է, Հօր էակից է:

Հոգւոյն փառակից, Հօր հետն էր ու միշտ Հօր քով ու Հօր մէջ կը մնայ այժմ և միշտ և յաւիտենեա յաւիտենից, անոր երկրիս անունն Յիսուս Քրիստոս է, ճշմարիտ Լմեննուէլ, Սեփայն մեր փրկիչ, աշխարհի տէր, խաղաղութեան սահման, սիրոյ վատակ հուսատարութեան հեղինակն է, Պիտի տեսնես իւր տեղ թէ այս Լսն Հօր իւր խոտուածն ինչ սքանչելի կերպով կատարեց սիրելի աղջիկս, մեր վիճակ շատ դարմանալի է, զի կենտոյ մէջ մահ կը նշմարուէր, ու մահ հուան մէջ ճշմարիտ կեանք, ինչպէս որ մեր տեսական զուարճութիւնը ազատ չէ տրամուլթենէն, ու նոյնպէս մեր տխուր տրամուլթիւն անգամ մէկ յուսալիր բերկրութե բան մի կուենայ, մարդուն և իւր սերունդի համար Լստուած մահ վճուեց այս սարսափելի խօսքով թէ հոգ էիր և ՚ի հոգ դարձցիս ուստի որ եղար: Բայց միւս կողմէն Լգամը եղաւ մենէ մէկին պէս սրով յայտնի կերելի թէ մեր նախահօր անկումն պատճառ տուաւ, եւ ՚ի դու թ բերաւ մեր ամենաբարի փրկիչ որ ըլլայ մարդ և զմեզ փրկէ իւր սիրով ու իսր անբիծ արիւնով: Սիրելի աղջիկս մենք արդ փրկուած ենք Յիսուսի Քրիստոսի շնորհիւ, մեր նախամայր ու նախահայրը Լստուած ըլլալու բաղձանքով իրենց անմեղ կեանքն ալ վրայ տուին մահը ճաշակելին շատ վիշտեր տանէլէն զինի, իսկ մենք Թշուառութեան մէջ և մահ կանացու ծնանք, բայց Յիսուսի արիւնով և սիրով աստուածացանք, զի երբ սուրբ սրտով ու անկեղծ հաւատով Յիսուս Քրիստոսի մարմին և արիւնը կը ճաշակենք անոր հետ կը մեանանք, երբ անոր հետ միանանք, նա Լստուած է զմեզ ալ Լստուածոյ որդի կրանէ, զի ինքը իւր սուրբ խօսքով

կը վկայէ, այն որ իմ մարմինը կուտէ ու իմ արիւնը կը խմէ՝ որն ես պիտի տամ, անկեղայ իմ մէջ կը բնակի և ես անոր մէջ։ Ասոր համար է աղջիկս որ ես քեզի պատուէր կուտամ որ սիրտդ սուրբ պահես ու խիղճդ մաքուր, մանաւանդ հաղորդութեան օրերը, որով Աստուծոյ սիրելի որդի կը լինիս, անոր քով կին էրիկ մարդ մեկ է։

Ասոնք իմ խօսքերուս միջանկեալն է, ու պէտք է ասոնց տեղ ասոնց վերայ նորէն խօսիմ, այսքան խօսեցայ որ սիրտդ չը տխրեցնես մեր նախածօր անկման համար մեր երկրորդ մայրը, անարատ և անխառն կոյս Սարիամը, Յիսուս Քրիստոսի մայրը, Աստուծածածին, իւր երկնային վարքով անբիծ և սուրբ սրտով մեր հին վիճակը իւր որդւոյ շնորհիւ փոխեց մենք նորագուած ենք Յիսուս Քրիստոսով, ուրախ եղիք աղջիկս փառք տուր այն փրկչին, ու օրհնէ անոր կոյս մայրը խնդրէ Յիսուսէն որ իւր մօր չնաչ խորհիկ շնորհներէն գեթ փոքրիկ կաթիլ մը քով մէջդ դնէ։ Անոր խանձարուր տեսար, մեր սկիւղն նկատեցիր, մեր դժբախտի կեանքը շօշափեցիր, ու մեր անկումն լացիր, մեր խեղճ նախամայր ու նախահայր դրախտէն օրտաքսած տեսար, իմ աղջիկ մօտիկցար անոնց, քու որդիական խոնարհութիւն ցայց տուիր անոնց. ոչ, ես զքեզ մօտք պիտի տանեմ անոնց քով, ու անոնցմէ սկսելով մինչեւ պիտի բերեմ հասցնեմ զքեզ այժմ ուր եկք նորէն հոն, կուզես աղջիկս թէ ոչ, քու սիրալիր ժպիտը, ու սրտիդ ձրկտումը կը խնդրէ որ պատմեմ, ես իմ ծնաշական պարտքս կը կատարեմ ու դու քու որդիական հնազանդութիւն ՚ի դիւրալութիւն կատարէ։ Ահա դին երկրագնդիս վերայ մի միայն երկու մարդ և անոնց ճակատն ալ գի-

տես թէ խորշակեր է մէկ խոր մտածմունքէ մը, մէկ անգին կորուստէ մը սիրելի նախամայրը թաղկացած ուժաւ թափ կը թնամ է հսկայ ու սիրադէմ նախահօր ուսին, իւր ոսկեհեր մազերը նախահօր ոսկեմիջիկ ալեաց կը խառնելովը, ասոնք երկուքն ալ իրրեւ երազէ սթափած աչքերնէն կայլակներ կը սահի պարզ և սուրբ դէմքերէն կ'իջնէ ու բիրբերին սեւեռած են այն անգ, ուրկէ կեանք եւ մահ ըղիսեց իրենց, ուրկէ սէր և միշտ առին դուրս ելան, անշուշտ այս երկու չքնաղ արարածներ, նորանոր կիրքերու տեղի կուտային ոսկոսկել իրենց մէջ, ատելի աչքք կը դիտէին իրենց դարանակալ օձին, ըղձանօք կուղէին եղեմ սաստիկ սիրով կը սիրէին այն Հայրը, որ զիրենք ստեղծեց ու իրենք պատմեց, և խառնացաւ նորէն սիրելու, կը սիրէին և զիրար փոխադարձ սիրով։ Այս խեղճ արարածներ իրենց թշուառութեան ու իրենց սրխալման սատուիկ վիշտը տեսան իրենց մեծ որդւոյ անգթութեան ատեն, դեռ երկու որդի լենեցած էին ու այս երկու որդւոց իրենք պատուիրքեր էին թէ պէտք է մեր երկնասուր Հօր, մեր բարիարարին, երախտահատոյցը լալու համար սեղան չինել ու անոր առաջ Աստուծոյ աղօթք ընել, ու ձեր վատասկէն ձեր սրտի համեմատ անոր բարի նուէրներ հանէք ու պատարագ ընէք ձեր արմուեաց. այն մեծ ու վատ որդին իւր վատ սրտին համեմատ վատ պատարագ տուաւ, ուստի երկնասուր Հայրը չնդուներց, իսկ փոքրիկ որդին իւր սուրբ սրտին պէս ընտիր պատարագը նուիրեց, որն Աստուծոյ ընդունեց, այս ընդունելութիւնը մեծին՝ Վայէնին ցաւ եղաւ, ու նախանձը շարժեց իր հարազատին վրայ, հուսկ ապա իւր սիր ՚ի գործ դրաւ իւր անմեղ եղ-

բայր Աստուծոյ սիրելին՝ Աբելը մեռ-
ցուց, մեռաւ անմեղը, ո՛հ մէկ ծնողի
մը աւելի հարուած տուող, ո՛հ ինչ
բան չկայ. եթէ ոչ իւր սիրելոյն մահ,
ինչ մահ սիրելի աղջիկս, այս տեղ դը-
ժուար է խօսիլ, զի իրենց վրայ սահ-
մանուած վճիռը կը տեսնեն մեր նա-
խահայր ու նախամայր իրենց սիրելոյն
ճակտի վրայ ու իրենց մեծ որդւոյն
ձեռքէն ու սխէն հասած: Այս տե-
սարան քու փափուկ սրտին ու աչքին
առաջ բերելուս, սիրելի աղջիկս, պատ-
ճառ ունի, նախ՝ պատմութեան մա-
սին է պէտք է խօսիմ, երկրորդ տես-
նես և իմանաս թէ չոր և վատ սիրտ
կրել ինչ գէշ է, ու անոր հետեւանք
որքան ծանր, Այլէն վատ Այլէն իւր
սոպո սիրտը սիրոյ համար չէր կրեր,
այլ ատելութեան, իւր միտքը առ Աս-
տուած չէր հաներ, այլ առ չարու-
թիւն, նախանձը ինքը կը լափէր եթէ
եղբօր, իւր անմեղ եղբօր արիւնը չը
թափէր:

Սեռաւ Աբել ու անմիտքութեամբ լա-
ցին մեր նախածնողքը իրենց վճիռը
իրենց գառնուկին վրայ տեսան ու
ստեղծեցին, դու իմ գառնուկս իմ սի-
րելի աղջիկս, սիրտդ մարբէ Աստու-
ծոյ առաջ աղօթելու տեսն՝ որ հա-
ճութեամբ ընդունէ քոյ աղօթից նուե-
րը, միշտ անմեղ կեցի՛ր՝ որ գուցէ մէկ
սխտիկ տեղի տաս, երբ մէկը մոտէ
սրտիդ մէջ մէկայնեւրն ալ կը վխտան
որով Այլէնին պէս հարազատաստան
կը լինիս, նախ հոգիդ ներսդ մեռցը-
նելով, և ապա ընկերիդ ունեցած, և
Սեթ որ միտքութեան որդի բառե-
ցաւ, ու Աստուծոյ որդիք կանչել ուզեց
իւր ճամբուն մէջ քալելուն համար,
ու Այլէնի սերնդին որդիք մարդկան
անուն ունեցան, այս Այլէնի ցեղի
մէջ արհեստաւորներ եղան, ու Սե-

թայ ցեղի մէջ շատ բարի մարդիկ: Ա-
նոյք այնքան սիրելի եղաւ մեր երկ-
նաւոր Հօր որ երկինք տարսւե կեն-
դանայն. Այս վերջին Սեթայ որդւոյ
մէջ բարեպաշտ և երկիւղած, անխա-
ռքն որդւոյ մարդկան, զի Աստուած
պատուիրած էր, որ Այլէնի ցեղի հետ
խնամութիւն չունեն ոչ աղջիկ տան և
ոչ առնեն, բայց Սեթայ ցեղը ա-
նոնց գեղէն խաբուելով շատն մառ-
ցան այն պատուէր, ուստի մեր բա-
րի տրարին ալ իւր խնամքը չափաւո-
րեց, և անոնք որ աւուր վրայ իրենց
չարիք շատցուցին, ու Աստուծոյ ար-
դար ցասումն կանչեցին, ջրհեղեղ
տուաւ բոլորը ջնջեց, արգար Այս և
իւր տունը ապրեցան կենդանեաց
թռնոց տեսակները իրենց հետ: Այն
ամբարշտութեան մէջ շաղաղուած
հսկաները մօլութեան ամանները, բո-
լորն ալ ջուրին մէջ խղաղեցան, ու թ
արգար նոյեանք ապրեցան, Առամայ
դրախտէն ելնելէն երկու հազար տա-
րուան մօտիկցած էր երբ այն ամբա-
րշտաց ընդհանրական կորուստը հա-
սաւ:

(Հարանակոմ-Թիւն)

Ա. Գ. Վ.

ՄԱՐԴ ԿԱՏԱՐԵԱԼ

Բնութիւնն զայր ստեղծ գիտովն
և ամենակատար ի վեր բերել ոչ
ունի:

ՊԼԻՆՏԱՐԻՈՍ

Կամ բնութիւնը կամ պատմա-
կոն օրէնքը և կամ գործնական դառ-
տխարակութիւնն է որ մարդս գիտ-
վին ամբիւ և ամենակատար կ'ընէ:

Եթէ ըսենք բնութիւնն է որ մար-
դոս գիտովն ամբիւ և ամենակատար
կ'ընէ, բնաւ մէկը, որ մարդկութեան